

УДК 342.9

ПРИНЦИПИ ЗДІЙСНЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО НАГЛЯДУ ЗА ОСОБАМИ, ЗВІЛЬНЕНИМИ З МІСЦЬ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Сергій СКВОРЦОВ,

здобувач кафедри адміністративної діяльності
Національної академії внутрішніх справ

SUMMARY

This article is devoted to the definition of principles of administrative supervision of persons released from prison. The article indicated jurists thought about some of the principles that are important in law enforcement, as well as their impact on the administrative supervision of persons released from prison. The analysis of some regulations that define the basic principles of a law-enforcement bodies and individuals. In addition, it is proposed to amend the Law of Ukraine "On administrative supervision of persons released from prison" by adding a separate article, which would determine the basic principles of administrative supervision on former prisoners.

Key words: administrative supervision, prisoners, principles, deprivation of liberty, rule of law, equality.

АНОТАЦІЯ

Статтю присвячено проблемі визначення принципів здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі. Висвітлено думки вчених-правознавців щодо принципів, які відіграють важливу роль у правоохоронній діяльності, а також їх вплив на здійснення адміністративного нагляду за особами, які звільнилися з місць позбавлення волі. Проведено аналіз деяких нормативних актів, що визначають основні принципи діяльності як правоохоронних органів, так і окремої категорії осіб. Крім того, пропонується внести зміни до Закону України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі» шляхом доповнення окремої статті, яка б визначала основні принципи здійснення адміністративного нагляду щодо колишніх засуджених.

Ключові слова: адміністративний нагляд, засуджені, принципи, позбавлення волі, верховенство права, рівність.

Постановка проблеми. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі», цей нагляд здійснюється працівниками органів внутрішніх справ. Із набранням чинності Законом України «Про Національну поліцію» функція адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, виконується працівниками Національної поліції.

У розділі 2 Закону України «Про Національну поліцію» передбачено принципи, якими керується поліція у своїй діяльності. Це, зокрема, принцип верховенства права, дотримання прав і свобод людини, законності, відкритості й прозорості, політичної нейтральності, взаємодії з населенням на засадах партнерства, безперервності [1]. Більшість із цих принципів застосовуються під час здійснення адміністративного нагляду за особами, які звільнилися з місць позбавлення волі.

Метою статті є детальне вивчення та аналіз сучасних наукових праць, у яких розглядається питання принципів права, а також визначення основних принципів, відповідно до яких здійснюється адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі.

Вклад основного матеріалу дослідження. Поняття «принцип» у науковій юридичній літературі трактують по-різному. Слово «принцип» (від латинської «principium») означає «начало», «основа». У Великому тлумачному словнику сучасної української мови зазначено, що «принцип» – це основне вихідне положення якої-небудь наукової системи, теорії, ідеологічного напрямку [2, с. 1133].

Питанням принципів права приділяли увагу такі вчені-правознавці: І.П. Бахновська, С.Б. Боднар, Г.А. Борисов, С.В. Васильєв та І.Г. Васильєва, А.М. Колодій, Ю.В. Кривицький, Ю.Д. Кунев, С.П. Погребняк, А.О. Полянничко.

С.П. Погребняк у своїй докторській дисертації зазначає, що під час характеристики принципу зазвичай звертається увага на те, що він, по-перше, являє собою ідею, поло-

ження, вимогу, по-друге, він є не простим положенням (ідеєю, вимогою), а основним, основоположним, засадничим, фундаментальним, вихідним, загальним, керівним, відправним, провідним, чільним. Більшість із перелічених слів, за великим рахунком, є синонімами, тому їх можна використовувати разом під час визначення принципу права без будь-якої суттєвої шкоди для дослідження [3, с. 40].

А.О. Полянничко вважає, що за правовою природою принципи права – основоположні ідеї, які закріплюються в різних формальних джерелах, а також хоча й не мають такого значення, проте отримали загальне визнання в стійкій юридичній практиці, у правовідносинах [4, с. 57].

У свою чергу, С.В. Васильєв та І.Г. Васильєва зазначають, що принципи права – це основоположні (імперативні) вимоги, які закріплені в нормах права і спрямовують процес його створення й застосування [5, с. 18].

Проте іншої думки дотримується І.П. Бахновська, яка вважає, що принципами права є не тільки ті положення, що закріплені в законодавстві й інших джерелах правових норм, а й основоположні ідеї правосвідомості, які отримали загальне визнання в діяльності органів правосуддя, інших суб'єктів внутрішньодержавного та міжнародного права, незважаючи на відсутність їх формальної фіксації в об'єктивному праві [6, с. 44].

А.М. Колодій визначає, що будь-які принципи, у тому числі й принципи права, є продуктом людської діяльності, результатом якої вони є й інтереси якої вони задовольняють. Принципи є соціальними явищами як за джерелом виникнення, так і за змістом: їх виникнення зумовлюється потребами суспільного розвитку, у них відображаються закономірності суспільного життя. Головними джерелами цих принципів є політика, економіка, мораль, ідеологія, соціальне життя [7, с. 42]. Важко не погодитися з вищезазначеною думкою. Принципи права завжди будуть змінюватися залежно не тільки від суспільних відносин, а й від навколишніх процесів, які відбуваються. І саме

тому, залежно від того, якою мірою й у якому напрямі буде змінюватися суспільство та його правові відносини, у тому напрямі будуть змінюватися пріоритети в принципах права й закону.

Питання та проблеми виникнення, існування й розвитку принципів права завжди приваблювали як вітчизняних науковців, так і зарубіжних. Із розвитком суспільних правовідносин не перестають і сьогодні бути актуальними проблеми принципів права. Зокрема, питання класифікації та систематизації права є надзвичайно важливими. Адже розмежування принципів права залежно від різних обставин дає змогу чітко визначити основні вимоги, які висуваються при правовому регулюванні різних суспільних відносин. Як відомо, у юридичній науці існує багато класифікацій принципів права, залежно від різних ознак, які не тільки відображають наявні види принципів права, а й дають змогу та перспективу для створення й розвитку інших принципів права.

Цікаву класифікацію надає А.М. Колодій, котрий зазначає, що потрібно виділяти такі:

- 1) принципи правосвідомості;
- 2) принципи правотворення;
- 3) принципи правотворчості, а серед них законотворчості й нормотворчості;
- 4) принципи системи права: а) загальноправові (основні); б) міжгалузеві; в) галузеві; г) принципи інститутів права;
- 5) принципи структури права: а) загальносоціального і юридичного; б) публічного і приватного; в) регулятивного й охоронного; г) матеріального і процесуального; д) об'єктивного й суб'єктивного;
- 6) принципи правореалізації, а серед них принципи правозастосування;
- 7) правоохоронні принципи, а серед них особливо принципи правосуддя та юридичної відповідальності. Принципи системи і структури права, що змінюються в принципах правотворення, правореалізації і правоохоронні, можна назвати принципами правового регулювання, визнаючи при цьому особливу роль загальноправових (основних) принципів [7, с. 44].

На нашу думку, загальноправові принципи посідають особливе місце в системі принципів права. Саме від загальноправових принципів права походять і беруть свій початок інші галузеві принципи, які дають змогу врегулювати суспільні відносини між різними інститутами державної влади, неурядовими організаціями та окремими особами.

Г.А. Борисов за сферами суспільних відносин, характером суспільних закономірностей, що ними відбивається, виділяє такі групи принципів, які діють у правовій сфері:

- 1) загальнополітичні;
- 2) правові;
- 3) принципи побудови та функціонування державної організації;
- 4) принципи окремих форм державної діяльності – правотворчості, зокрема законодавчої діяльності, правореалізації, правоохоронної діяльності тощо;
- 5) принципи законності і правосвідомості;
- 6) міжгалузеві принципи;
- 7) галузеві принципи;
- 8) принципи окремих груп норм [8, с. 10].

Щодо адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, то серед вищезазначених класифікацій принципів права варто звернути увагу на принципи окремих форм державної діяльності, на які вказує Г.А. Борисов, і принципи правоохорони, які зазначає А.М. Колодій. Саме ці принципи, на нашу думку, визначають основні засади діяльності поліції щодо осіб, які звільнилися з місць позбавлення волі. Принципи

здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, повинні не тільки визначати основні засади здійснення нагляду, а й забезпечити постійне вдосконалення цього інституту. До них можна зарахувати такі принципи, як верховенства права, законності, дотримання прав і свобод людини, гуманізму тощо.

Під час здійснення адміністративного нагляду працівники поліції керуються принципом верховенства права, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями й визначають зміст і спрямованість діяльності держави.

Цікаву думку з приводу верховенства права висловлює В.М. Тертишник, який указує, що верховенство права – це система державного та суспільного устрою, де пріоритет надається правам і свободам людини, органи влади знаходяться під владою закону, влада обмежується правом, а саме право створює таку систему правовідносин, за якої максимально усуваються можливості свавілля чиновників, людина може робити все, що законом не заборонено, а чиновники можуть робити тільки те й так, що і як передбачено законом [9, с. 17].

Ю.В. Кривицький вважає, що верховенство права за своєю сутністю становить основоположний і спільний європейський стандарт – скеровувати і стримувати здійснення демократичної влади. В українських реаліях принцип верховенства права – це самостійний правовий механізм, який отримав офіційне юридичне визнання та практичне втілення, має на меті захист прав і свобод людини та громадянина, виходячи насамперед із засад справедливості, моральності, рівності тощо [10, с. 12].

Працівникам Національної поліції в практичній діяльності під час здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, необхідно в будь-якому випадку дотримуватися цього принципу, а також керуватися ним, адже цей принцип є основним показником правоохоронної діяльності органів Національної поліції.

Наступний принцип, який сприяє здійснюванню адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, є дотримання прав і свобод людини.

Закон України «Про Національну поліцію» дає офіційне роз'яснення положень цього принципу, відповідно до якого працівники правоохоронних органів забезпечують дотримання прав і свобод людини, які гарантуються Конституцією України та законами, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. У частині 2 статті 7 Закону України «Про Національну поліцію» вказується на певні обмеження прав і свобод людини, які можуть допускатися тільки виключно на підставах, передбачених Конституцією та законами України. У свою чергу, у Законі України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі» зазначено чіткий перелік обмежень піднаглядних осіб. Цей перелік є вичерпним, і саме тому працівники поліції не можуть застосовувати до піднаглядних інші обмеження, які не передбачені вищезазначеним Законом.

Принцип законності посідає провідне місце під час здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі. Відповідно до частини 2 статті 6 Конституції України, органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження в установлених Конституцією України межах і відповідно до законів України, а тому додержання поліцейським вимог чинного законодавства під час виконання своїх завдань є одним із принципів діяльності поліції. У свою чергу, особи, які звільнилися з місць позбавлення волі, відповідно до

принципу законності, зобов'язані дотримуватися чинного законодавства, яке регулює їхній статус як піднаглядних.

Ю.О. Загуменна вважає, що принцип законності в правоохоронній діяльності – це основні ідеї, положення, які виражають зміст законності. Стосовно діяльності органів внутрішніх справ законність означає здійснення всіх функцій у суворій відповідності до чинного законодавства [11, с. 54].

Досить цікаву думку висловлює Н.П. Христинченко, згідно з якою законність потрібно розглядати як специфічне суспільне явище, що визначає пріоритет закону у відносинах між владою й особою [12, с. 33].

У нашому випадку у відносинах, які виникають між працівниками Національної поліції та особами, які звільнилися з установ виконання покарань, принцип законності відіграє ключову роль в адміністративному нагляді, є гарантією дотриманням обома сторонами Конституції й законів України.

Усі вищезазначені принципи містяться в Законі України «Про Національну поліцію». Проте існують й інші принципи, які не зазначені в вищезгаданому Законі, але мають значний вплив як на правоохоронну діяльність загалом, так і на здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі. До них можна зарахувати принцип гуманізму, взаємодії органів Національної поліції з органами місцевої влади, об'єднанням громадян і населенням, принцип рівності.

На нашу думку, надзвичайно важливим під час здійснення адміністративного нагляду за особами, які звільнилися з місць позбавлення волі, є принцип гуманізму. Особи до моменту звільнення з установ виконання покарань перебували в специфічному місці та умовах, де їхні права та свободи були значно обмежені. Після звільнення з місць позбавлення волі відбувається процес адаптації до суспільства, саме тому працівникам Національної поліції, які здійснюють адміністративний нагляд за особою, у своїй діяльності необхідно керуватися принципом гуманізму. Крім того, як зазначає С.П. Погребняк, під час установлення обмежень прав людини законодавець повинен виходити з необхідності забезпечення справедливості, рівності, свободи й гуманізму, дотримуватися таких стандартів, як пропорційність, правова визначеність і добросовісність. При наділенні суб'єктів правами, зокрема, має бути забезпечена відсутність дискримінації (вимога, що впливає з принципу рівності). Учений зазначає, що ідея гуманізму, поза всяким сумнівом, лежить в основі правил так званої елементарної процесуальної справедливості, що втілюються в принципах змагальності, диспозитивної, рівності перед законом і судом, незалежності суду, всебічності, повноти й об'єктивності дослідження обставин справи, у праві бути вислуханим, праві на інформацію, на правову допомогу, праві на розумні строки розгляду справи, праві на оскарження тощо [3, с. 231]. Саме цих вищезазначених юридичних категорій потребує піднаглядний під час здійснення адміністративного нагляду. Необхідність у гуманному ставленні до колишніх засуджених полягає не тільки у відсутності зловживань службовим становищем працівниками правоохоронних і судових органів, а й у будь-якій допомозі як правового, так й іншого характеру з метою скорішого повернення особи як повноправного члена суспільства до нормального законослухняного життя.

Велику роль у здійсненні адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, відіграє принцип взаємодії органів Національної поліції з органами місцевої влади, об'єднанням громадян і населенням.

Одним із найбільш важливих завдань реформування правоохоронних органів є розвиток партнерських відносин між органами Національної поліції та населенням на заса-

дах довіри, прозорості, взаєморозуміння і взаємодопомоги в боротьбі зі злочинністю. Досягнення цієї мети пов'язане з вирішенням низки складних проблем і неможливе без налагодження конструктивної взаємодії з різними групами громадськості на основі узгодження позицій і взаємної участі у вирішенні правоохоронних завдань. Проте ефективне використання потенціалу громадськості може бути досягнуте, з одного боку, у результаті правильно організованої взаємодії на засадах закону, а з іншого – за допомогою зміцнення партнерських, шанобливих стосунків між правоохоронцями і громадянами, підвищення рівня довіри населення до поліції [13, с. 19].

Відповідно до спільного Наказу Міністерства внутрішніх справ України та Державного департаменту України з питань виконання покарань «Про затвердження Інструкції про організацію здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі» від 04.11.2003 № 1303/203, якщо особа, яка підпадає під адміністративний нагляд, незважаючи на письмове попередження органів внутрішніх справ, продовжує порушувати громадський порядок і права інших громадян, працівники Національної поліції готують матеріали на встановлення адміністративного нагляду. Серед цих матеріалів повинні бути пояснення від громадян, що характеризують поведінку особи, яка підпадає під дію Закону України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі». Тобто, у цьому випадку саме через надання громадянами пояснень реалізовується принцип взаємодії між правоохоронними органами та місцевим населенням.

Не менш важливим принципом, який має значний вплив на адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі, є принцип рівності.

Відповідно до Великого тлумачного словника сучасної української мови, «рівність» – це рівне становище людей у суспільстві, що виражається в однаковому ставленні до засобів виробництва й у користуванні тими самими політичними і громадянськими правами [14, с. 1032].

Нині юридичну рівність прийнято розглядати в кількох площинах: як рівну повагу в межах певного процесу ухвалення рішень (вимога виявляти рівну повагу до думки кожного); як об'єктивне (неупереджене) ставлення (вимога однакового розгляду однакових ситуацій); як рівність (однаковість) розподілу благ (вимога отримання кожним рівної (однакової) частки певного блага); як рівність результату (вимога, згідно з якою індивіди після процедури розподілу повинні опинитися в однакових умовах). Крім того, як відомо, виділяють такі види рівності: рівність перед законом; рівність перед судом; рівність прав і свобод людини та громадянина; рівність обов'язків людини та громадянина [15, с. 16].

С.Б. Боднар зазначає, що принцип рівності вимагає від посадових осіб у своїй професійній діяльності рівного ставлення до будь-яких осіб, незалежно від ознак раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного й соціального походження, майнового стану, місця проживання тощо (для юридичних осіб незалежно від форми власності). Крім того, принцип рівності визначає рівний обсяг прав, свобод і обов'язків однопорядкових юридичних і фізичних осіб [16, с. 15–16].

Піднаглядні особи рівні між собою при здійсненні над ними адміністративного нагляду. Ця рівність проявляється насамперед у дотриманні обмежень, передбачених Законом України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі», тобто всі піднаглядні особи зобов'язані дотримуватися обмежень, а також здійснювати всі обов'язки, які передбачені вищезазначеним Законом, незалежно від соціального та

матеріального статусу, а також наявності родинних або ж інших зв'язків з особами, які перебувають на службі в правоохоронних і судових органах, могли б посприяти в полегшенні умов адміністративного нагляду або ж достроковому його припиненні. Крім того, відповідно до принципу рівності, під час здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, піднаглядні рівні у вільному користуванні всіма правами і свободами людини та громадянина, передбаченими Конституцією й законами України, за винятком тих обмежень, які передбачені чинним законодавством України.

Працівники Національної поліції під час здійснення адміністративного нагляду за особами, які звільнилися з установ виконання покарань, у своїй діяльності зобов'язані керуватися принципом рівності щодо піднаглядних. Адже піднаглядні є колишніми засудженими, які знаходяться під психологічним тиском з боку суспільства, потребують до себе такого ж ставлення, як і до кожного громадянина.

Під час вивчення питання принципів організації та здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, варто взяти до уваги зарубіжний досвід щодо принципів у галузі правових відносин між органами публічної адміністрації й населенням.

Сформовані сучасною європейською наукою адміністративного права доктринальні положення про організацію публічної адміністрації в правовій системі, заснованій на фундаментальних цінностях свободи, демократії, верховенства права та поваги прав і свобод людини, є результатом тривалого розвитку європейських моделей організації публічних адміністрацій (передусім Веберівської та Шведської). На жаль, сучасний зміст і значення багатьох європейських принципів адміністративного права щодо організації публічної адміністрації (умовно – «інституційні» принципи) до цього часу не знайшли закріплення в чинному законодавстві України, потребують перегляду підходів щодо їх тлумачення і практики застосування [17, с. 116].

Принцип процедурної справедливості – забезпечення чіткого та однозначного дотримання встановлених у законі процедур, а також урахування соціальних цінностей, таких як повага до особистості, її честі й гідності. Одним із прикладів практичної реалізації принципу процедурної справедливості є юридичний принцип, відповідно до якого ніхто не може бути обмежений у своїх правах та інтересах, окрім як за рішенням суду, встановленим з урахуванням сукупності фактичних обставин, заслуханих у судовому засіданні в порядку, відповідному встановленим процедурам розгляду. Відповідно до Закону України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі», нагляд устанавлюється постановою суду. У цьому випадку принцип процедурної справедливості реалізується через оголошення постанови про встановлення адміністративного нагляду та встановлення певних обмежень. Крім того, відповідно до принципу процедурної справедливості, усі процедури, які здійснюються в адміністративному нагляді, повинні неухильно виконуватися, а обмеження, що застосовуються до піднаглядних, мають діяти виключно відповідно до чинного законодавства й на підставі рішення суду.

На сьогодні в країнах Європи діє правило, що діяльність органів державного управління має бути прозорою та відкритою, але у виняткових випадках може мати таємний і конфіденційний характер.

Принцип відкритості передбачає підлеглість органів публічних адміністрацій зовнішньому контролю, а принцип прозорості, у свою чергу, устанавлює, що в разі детального розгляду діяльність цих органів має «просвічуватися наскрізь» з метою проведення контролю або нагляду.

Відкритість і прозорість дають змогу, з одного боку, будь-якій особі, інтереси якої зачіпаються діяльністю публічної адміністрації, знати її юридичні підстави, а з іншого – вони полегшують проведення зовнішнього контролю адміністративної діяльності наглядовими установами. Відкритість і прозорість також є необхідними інструментами дотримання принципів правової держави, рівності перед законом і відповідальності.

Відкритість і прозорість надають можливість досягти двох важливих цілей. Перша – захист публічних інтересів, оскільки вони зменшують імовірність «невідповідного управління» та корупції. Друга – ці принципи є необхідними для захисту особистих прав, оскільки вони визначають підстави, на яких приймаються правові акти управління, й, відповідно, надають зацікавленій стороні право на оскарження такого акта [17, с. 137].

У наш час, на відміну від «радянської» моделі нагляду, адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі, здійснюється гласно, тобто відкрито, саме тому може підлягати контролю. Відповідно до Закону України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі», контроль за здійсненням адміністративного нагляду покладається на органи Національної поліції. У цьому випадку буде здійснюватися так званий відомчий контроль. Згідно зі статтею 2 Закону України «Про прокуратуру», органи прокуратури можуть здійснювати нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних із обмеженням особистої свободи громадян. І саме тому, коли під час здійснення адміністративного нагляду до особи застосовуються передбачені законом обмеження особистої свободи, працівники прокуратури можуть контролювати процедуру здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі. Крім того, відповідно до принципу відкритості, з боку громадськості й суспільства може також проводитися контроль шляхом опитувань піднаглядних, офіційних звернень до органів Національної поліції з метою отримання певної інформації, яка не має обмежений гриф доступу.

На нашу думку, використання європейських принципів адміністративного права в здійсненні нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, наблизить до європейських стандартів процедуру реалізації нагляду. Крім того, це дасть змогу звільнитися від радянських формальних і бюрократичних процедур при здійсненні адміністративного нагляду. Надалі інституту адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, варто взяти до уваги європейський досвід у сфері принципів правовідносин між органами публічної адміністрації та населенням.

Висновки. У зв'язку з вищевикладеним уважаємо за доцільне внести зміни до Закону України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі» шляхом включення до нього статті, яка б визначала основні принципи, відповідно до яких здійснюється нагляд, а саме:

- принцип верховенства права;
- принцип дотримання прав і свобод людини;
- принцип законності;
- принцип гуманізму;
- принцип взаємодії органів внутрішніх справ з органами місцевої влади, об'єднанням громадян і населенням;
- принцип рівності.

Ми вважаємо, що всі вищезазначені принципи повинні бути враховані під час здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі. Їх дотримання та реалізація в практичній діяльності забезпечать

належне виконання функцій і завдань адміністративного нагляду, що стоять перед працівниками Національної поліції.

Список використаної літератури:

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-8-ВР // ВВР України. – 2015. – № 40–41. – Ст. 379.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
3. Погребняк С.П. Основоположні принципи права : дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.01 / С.П. Погребняк ; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2009. – 433 с.
4. Полянничко А.О. Принципи права: сучасний загальнотеоретичний погляд / А.О. Полянничко // Університетські наукові записки. – 2013. – № 3. – С. 55–60.
5. Васильєв С.В. Принципи права як джерело права / С.В. Васильєв, І.Г. Васильєва // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. Серія «Право». – 2011. – Вип. 17.
6. Бахновська І.П. Питання співвідношення принципів і норм права та їх місця у механізмі правового регулювання / І.П. Бахновська // Університетські наукові записки. – 2013. – № 1. – С. 43–47.
7. Колодій А.М. Принципи права: генеза, поняття, класифікація, місце і роль у правовій системі України / А.М. Колодій // Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. – Х. : Право, 2008. – Т. 1 : Методологічні та історико-теоретичні проблеми формування і розвитку правової системи України / за заг. ред. М.В. Цвіка, О.В. Петришина. – 2008.
8. Борисов Г.А. О системе принципов, действующих в правовой сфере / Г.А. Борисов // Проблемы правоведения : межвед. науч. сб. – К. : Вища школа, 1976. – Вип. 34. – С. 10.
9. Тертишник В.М. Верховенство права та забезпечення встановлення істини в кримінальному процесі України : [монографія] / В.М. Тертишник. – Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внут. справ ; Ліра ЛТД, 2009.
10. Кривицький Ю. Верховенство права як принцип діяльності міліції: перспективи закріплення та реалізації в умовах реформування МВС України / Ю. Кривицький // Юридична Україна. – 2013. – № 8. – С. 8–13.
11. Загуменна Ю.О. Законність у правоохоронній діяльності органів внутрішніх справ України: зміст, проблеми визначення, концепції / Ю.О. Загуменна // Право і Безпека. – 2010. – № 4. – С. 51–55.
12. Христинченко Н.П. Особливості реалізації принципу законності у сучасних умовах державотворення / Н.П. Христинченко // Європейські перспективи. – 2013. – № 6.
13. Джафарова О.В. Правові основи партнерства міліції і населення : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / О.В. Джафарова ; Нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2003. – 19 с.
14. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
15. Барабаш О.О. Рівність суб'єктів права та заборона дискримінації: до питання про співвідношення принципів / О.О. Барабаш, З.П. Равлінко // Митна справа. – 2014. – № 2(2.2). – С. 15–19. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ms_2014_2\(2\)](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ms_2014_2(2)).
16. Боднар С.Б. Рівність як категорія філософії права : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.12 / С.Б. Боднар. – Львів, 2010. – 22 с.
17. Пухтецька А.А. Європейські принципи адміністративного права та їх запровадження в законодавстві України : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / А.А. Пухтецька ; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – К., 2009. – 214 с.